

بررسی آگلوتی نینهای سالمونلا پروتئا و پروسلا

درساکنان شهرستان رودسر (۱۳۴۹-۵۰)

دکتر عبدالحسین نویدحمدی * دکتر حسین سعادتزاده ** دکتر منصور معتبر *** دکتر محمدعلی برزگر *

مقدمه :

تعیین آگلوتی نینهای سالمونلا - پروتئا و پروسلا بعمل آمده است که نتایج حاصله را در زیر ارائه مینماید.

روش کار :

۱- نمونه برداری : کناره بحر خرد وضع جفر افیائی و شرایط زیستی خاصی دارد که سلسه چبال البرز آنرا از سایر قسمتهای فلات کشور جدا نموده است. بمنظور بررسی مسائل بهداشتی و بیماریها در این منطقه، شهرستان رودسر را که در حد واسطه منطقه و در مرز دو استان گیلان و مازندران واقع شده و تقریباً با وضعی مشابه سایر قسمتهای حوزه بحر خزر دارد انتخاب نموده و بنابر اساس موادین آماری و نمونه برداری بطریق طبقه‌ای خوش‌آی یا کمر حمله‌ای (۱) نمونه موردنیاز را بطور تصادفی از خانوارهای ساکن در شهرها و روستاهای برداشت نموده است. بطوریکه نمونه هز بور از روستاهای با شرایط جفر افیائی و اکولوژی مختلف (دشت‌ساحلی-کوهپایه و کوهستان مرتفع) گردآوری شده است. (نقشه II و I) در نمونه ثانوی که شامل ۱۰۰۰ خانوار بودند و تحت بررسی بالینی و آزمایشگاهی قرار داشتند از ۳۰ درصد آنان بطور تصادفی نمونه خون تهیه شده است. جمع‌آوری نمونه سرم مورد آزمایش قرار گرفته است. نمونه خون تهیه شده را در بخشان نهاده در آزمایشگاه مرکز پژوهشی رودسر سرم آنرا جدا نموده و در یخچال منتهای بیست

اولین بار در سال ۱۹۲۶ روش فیلدن (Rosher and Filden) در لندن و در سالهای ۱۹۳۰-۲۳ اسمیت و ماکاوی و تویلا (Smith Macavi and Newuola) در منچستر و بعدها سایر کارشناسان در نقاط دیگر دنیا [۹ و ۲۲] نشان دادند که برای بررسی بهداشتی بهتر است مطالعه آگلوتی نینهای را که در جریان آنروبا کتریاسدها و پروسلا پدیداده باشد گرفت و روی آنها تحقیق نمود.

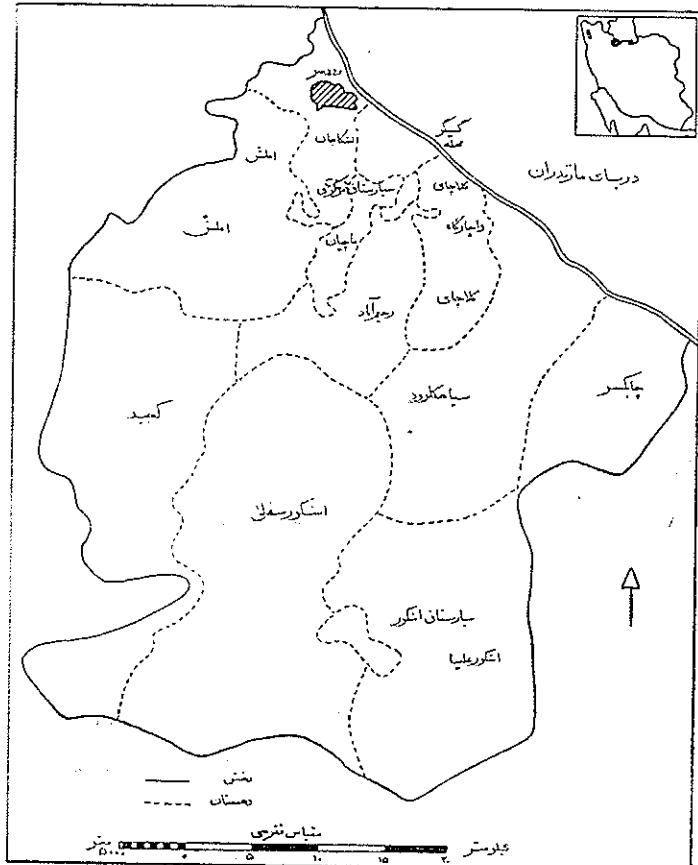
در این کم و بیش بررسیهای روی خصوصیات باکتریولوژی و بیماری‌زایی سالمونلا - پروتئا و پروسلا چه در انسان [۱۰ و ۴۵] و چه در حیوان [۱۳ و ۸۰] توسط متخصصین سازمانهای گوناگون علمی کشور صورت گرفته است ولی روی مصنوعی که از این باکتریها در افراد انسانی در یک منطقه فراهم شود و نیز وضعی اپیدمیولوژیک آنها بطور جداگانه و در شرایط زمانی و مکانی واحد کمتر مطالعه شده است بطوریکه رویه مرفتۀ اطلاعات دقیقی از پراکندگی‌شان در دست نیست. بهمین جهت در طرح مشترک بررسی مسائل جمعیتی، اجتماعی و بهداشتی منطقه‌ای کناره بحر خزر که بطور نمونه در شهرستان رودسر انجام شده است در سرمهای انسانی گردآوری شده این منطقه (سالهای ۱۳۴۹-۵۰) آزمایش از نظر

* این مطالعه با استفاده از اعتبارات دانشکده بهداشت و انتیتو تحقیقات بهداشتی و همچنین اعتبارات طرح سازمان برنامه در حوزه بحر خزر انجام شده است.

** دانشکده بهداشت، دانشگاه تهران.
*** دانشکده علوم پایه پرشکی، دانشگاه تهران.

نقطه ۱۱

شهرستان‌های دستگاه اداری شهری

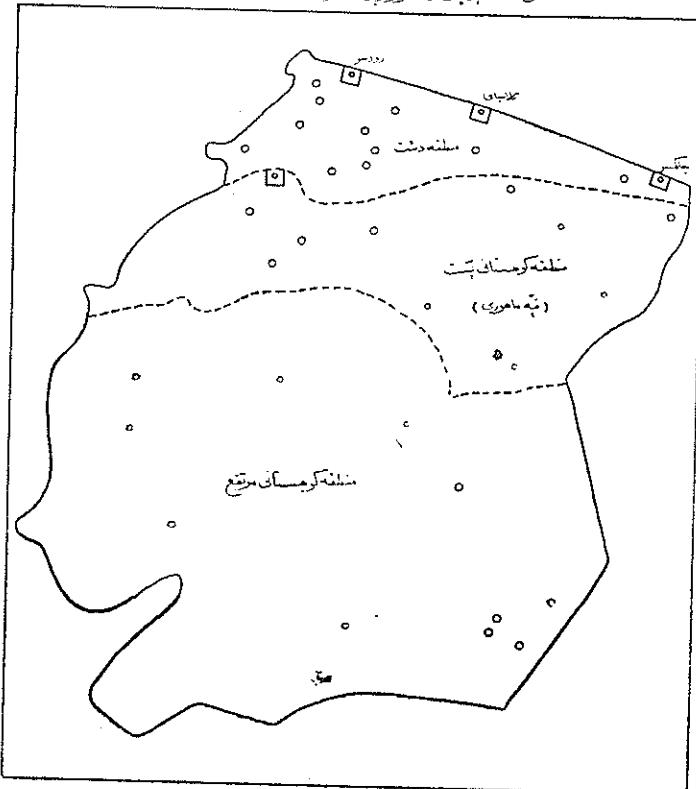

۴—روش آزمایش: روش آزمایش تست آگلوتیناسیون سریع در لوله است [۱۷] [۱۶۹] که بطور کیفی و کمی روی این سرمهها بعمل آمده است. آنتی ژنهای مصرفی پادگن H سوشهای سالمونلا ابرت T و پارا A و B و C و سالمونلا

درجه سانتی گراد نگهداری نموده و سپس به بخش ایمونولژی دانشکده علوم پایه پزشکی دانشگاه تهران در جعبه‌های حاوی نیتروژن مایع ارسال شده است. (جدول شماره ۱) . همچنین برای مقایسه بیشتر و نتیجه گیری کامل‌تر در بعضی روستاهای چندبار در فواصل معین زمان و فضول مختلف سال از افراد معلوم نمونه بردازی شده است.

نقطه ۱

مناطق جهیلیان و احتمالی شهرستان رودسر

جدول I. جنس و سن و کل
مطالعه شدگان در مناطق
 مختلف شهر-ستان رودسر
(کناره بحر خزر)

منطقه مطالعه شده	تعداد قراء	تعداد مطالعه شدگان	جنس و گروههای سنی مختلف							
			۰ - ۴		۵ - ۱۴		۱۵ - ۴۴		۴۵ و بالاتر	
			مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
کوهستان	۵	۱۷۴	۷	۷	۱۳	۱۶	۵۸	۲۸	۳۰	۱۵
کوهپایه	۶	۱۴۱	۱	۳	۲۹	۱۴	۳۷	۳۸	۱۱	۸
دشت ساحلی	۲۳	۱۲۶۱	۴۳	۲۹	۱۵۰	۱۲۲	۳۰۹	۳۷۹	۱۷۹	۱۴۰
شهر	۲	۱۰۹	۳	۰	۱۶	۱۴	۳۶	۴۴	۱۲	۲۹
جمع کل	۴۶	۱۸۳۵	۵۴	۳۹	۲۰۸	۱۷۶	۴۴۰	۴۸۹	۲۲۷	۱۹۲

[۳ و ۲] ویازمانی بشکل عفو نتهای روده‌ای کم و بیش خطیری نظیر حصبه واشه آن [۱۸ و ۴] و با بوضع فراوان تر آنها که تورم معدی روده‌ای (گاستر و آتریتها) [۱۹ و ۱۱] باشد بخصوص در شیر خواران و کودکان کمتر از ۱۰ سال و افراد ضعیف و قفقیر که مراعات بهداشتی کافی نمایند بروز مینماید. بروسلاها نیز ابتلائات بهاره زیادی بهنگام زایمان دامه‌ها و یا مصرف فر آورددهای حیوانی خام و آلوهه [۲۱ و ۲۶] در انسان پدیده می‌آورند که رویه مرتفعه سبب پیدایش آگلوتینی نینهای زود گذر یا دیرپایی [۲۰] در بدن می‌شوند. در واقع مقصود این طرح مطالعاتی نیز تعیین عیار آنتی کره‌های است که در سرم افراد در اثر برخورد با این عفو نتهای و یا عال دیگر [۱۵ و ۷۶] بتدریج فرام آمد است. نظیر این مطالعات قبل از توسط بعضی از کارشناسان ایرانی در شهرهای پرجمعیت بر تعداد افرادی محدود [۲۹ و ۱۵] انجام شده است که مقایسه این نتایج با در نظر گرفتن رعایت بهداشت شهری نسبت بر وستاهای و مایه کوبی که در غالب ساکنین شهرها بعمل آمده است بفتحو کامل عملی نبوده است.

بهین علم در طرح جاری مطالعات، از سطح روستاهای بخصوص در مناطق دست نخورده که مراعات بهداشتی در حداقل ممکنه بوده آغاز شده است و برای قیاس ناحیه رودسر که بعلت شرایط جغرافیائی خاص بمنطقه کوهستانی و کوهپایه و دشت ساحلی تقسیم می‌شود با دوشهر املش و رودسر انتخاب و مطالعه شده است.

بطور کلی از بررسی ۱۶۷۶ آزمایش سرمی در ۴۴ قریه و

آقرتیدیس و تیفی دوریوم و پادکن O پروتئوسهای هوزری P کروه Hauserie Ox19, Ox2, Oxk بروسلا آبودوس Ab بوده است که از میان سوشهای استاندارد انتیتیو باستور پاریس و انتیتیوسروم واکسن کپنهالکونیز سوشهای محلی که در انتیتیورازی ایران جدا و تعیین هویت شده است برگزیده‌ایم.

نتیجه: شهرستان رودسر دارای ۲ شهر املش و رودسر و ۴۰ آبادی کوچک و بزرگ است که در ۱۱ دهستان در سه منطقه دشت ساحلی و کوهپایه و کوهستان قرار دارد. جمعیت کل این شهرستان ۱۳۶۰۰ نفر است که ۴۰٪ آن شهرنشین و ۶۸٪ روستائی اند (آمار ۱۳۴۵): تراکم جمعیت در دشت ساحلی خیلی زیادتر و در منطقه کوهستانی کم و دهات کمتر است. رویه مرتفعه تعداد ۱۸۳۵ نفر از گرههای سنی و دوجنس مختلف مورد آزمایش قرار گرفته اند که نتیجه کلی تستهای آگلوتیناسیون با آنتی ژنهای ذیر: $\frac{\text{بروکس}}{\text{Ab}} \quad \frac{\text{بروکس}}{\text{P19, P2, Pk}}$

سالمونلا در جدول شماره I خلاصه شده و صورت کامل وجدگانه A, B, C, T, آزمایش‌های فوق در جداول (III و IV) ذکر گردیده است.

بحث:

بعضی از بیماریهای عفونی نظیر عفو نتهای باکتریائی روده‌ای (سالمونلا - پروتئا) بیش در فصول گرم (خردادتا شهریور) در نقاط مختلف کشور مخصوصاً در مناطقی که مایه کوبی و بهسازی بعمل نیامده است و یا در شهرهای پر جمعیت و متراکم ایجاد پیدمیهای کوچک مینماید که گاه بصورت مسمومیت‌های غذایی

جدول II: تعداد موارد نسبت درصد آگلوتینی نینهای سالمونلا - بروسلا - پروتئا در مناطق مختلف شهرستان رودسر (۱۳۴۹-۵۰)

منطقه مطالعه شده	کل آزمایش شدگان	موارد مثبت	سالمونلا					بروکس	پروتئا			قراء مطالعه شده	
			A	B	C	T	سالمونلا متشرک		Ab	P ₁₉	P ₂		
کوهستان	۱۷۴	تعداد	۷	۱۵	۲	۲۳	۱۲	۹	۲۴	۳۰	۲۱	۲۵	۵
		٪	۴	۸/۷	۱	۱۳/۲	۶/۹	۵	۱۳/۵	۱۷/۲	۱۲	۱۴/۲	
کوهپایه	۱۴۱	تعداد	۸	۱۲	۲	۱۷	۷	۴	۱۳	۱۹	۸	۱۰	۶
		٪	۵/۷	۸/۵	۱/۴	۱۲	۵	۲/۸	۹/۲	۱۳/۴	۵/۶	۷	
دشت ساحلی	۱۳۶۱	تعداد	۹۴	۱۲۲	۱۸	۱۵۸	۵۷	۲۳	۱۴۱	۱۷۱	۱۱۹	۱۲۶	۳۳
		٪	۷	۹	۱/۳	۱۱/۶	۴/۱	۲/۴	۱۰/۳	۱۲/۵	۸/۷	۹/۲	
شهر	۱۵۹	تعداد	۱۳	۱۶	۳	۱۸	۷	۵	۱۳	۱۹	۱۸	۱۳	۲
		٪	۸	۱۰	۱/۸	۱۱/۳	۴/۴	۳/۲	۹	۱۲	۱۱/۳	۸	
جمع کل	۱۸۳۵	تعداد	۱۲۲	۱۶۹	۲۵	۲۱۶	۸۳	۵۱	۱۹۱	۲۳۹	۱۹۹	۱۷۴	۴۶
		٪	۶/۲	۹	۱/۴	۱۲	۵	۳/۳	۱۰/۰	۱۴	۹/۴	۹/۶	

کوهستان که فاقد امکانات بهداشتی کافی است.

۳- شبه حصبه B (۹%) انتشار بیشتری نسبت به شبه حصبه A (۶۰%) داشته و هر چهار مقطعه داشت و شهر بطرف کوهستان برویم منطقه انتشار این دونوع سالمونلا محدود تر میگردد.

۴- سالمونلایدپارا C (۱۴%) بندرت مشاهده شده است که شاید اصولاً این سالمونلا در مملکت ما انتشار محدود تری دارد است.

۵- وجود سرمهایی که دارای انواع آگلوتی نینهای سالمونلائی مشترک (۵%) و یا سالمونلا و بر و سلا (۳%) توأم باشند در این منطقه (۱۲%) در درجه اول اهمیت قرار دارد بویشه در منطقه

آزمایش سرمی در دو شهر این منطقه که در جداول (III و IV)

خلاصه شده است نتایج و نکات زیر استنبط میگردد:

۱- سالمونلوز در مر لوحه امراض باکتریایی این منطقه قرار دارد و بعلت توسعه صنعت تهیه مواد غذائی و تجاری و مسافت ناقلين میگردد و بویشه تراکم جمعیت شهری و دشت ساحلی در این منطقه و تماس با معاوا و فرآوردهای آبوده حیوانی در روستاها سبب افزایش روزافزون آن شده است.

۲- در بین سالمونلایدپارا ابراکندگی عامل حصبه در این منطقه (۱۲%) در درجه اول اهمیت قرار دارد بویشه در منطقه

جدول ۲۸: نتایج آزمایشهاى سرى سالمونلا، بر و سلا - پژوهه آدرسالکنین شهرستان رودسر (کتابه بخزر) ۱۳۹۰-۵۰

نام شهر	نام آزمایش	A		B		C		T		Ab		P ₁₉		P ₂		P _K	
		نمونه	نیت	نمونه	نیت	نمونه	نیت	نمونه	نیت								
کل	نمونه	۱۷۷	%	۱۱۹	%	۱۱۸	%	۱۱۰	%	۱۱۰	%	۱۱۰	%	۱۱۰	%	۱۱۰	%
	نیت	۳	%	۵	%	۱	%	۳	%	۱	%	۱	%	۱	%	۲	%
بلطفه	نمونه	۴۴	%	۴۰	%	۴۰	%	۴۰	%	۴۰	%	۴۰	%	۴۰	%	۴۰	%
	نیت	۳	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%
کل	نمونه	۱۲۷	%	۱۲۷	%	۱۲۷	%	۱۲۷	%	۱۲۷	%	۱۲۷	%	۱۲۷	%	۱۲۷	%
	نیت	۸	%	۸	%	۸	%	۸	%	۸	%	۸	%	۸	%	۸	%
کل	نمونه	۴۹	%	۴۰	%	۴۰	%	۴۰	%	۴۰	%	۴۰	%	۴۰	%	۴۰	%
	نیت	۴	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%
کل	نمونه	۶۷	%	۵۷	%	۷۷	%	۹۴	%	۹۴	%	۹۴	%	۹۴	%	۶۷	%
	نیت	۲	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%
کل	نمونه	۶۷	%	۵۰	%	۵۰	%	۵۰	%	۵۰	%	۵۰	%	۵۰	%	۶۷	%
	نیت	۲	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%
کل	نمونه	۷۹	%	۷۹	%	۷۹	%	۷۹	%	۷۹	%	۷۹	%	۷۹	%	۷۹	%
	نیت	۲	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%
کل	نمونه	۷۹	%	۷۹	%	۷۹	%	۷۹	%	۷۹	%	۷۹	%	۷۹	%	۷۹	%
	نیت	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%

جدول ۲۹: نتایج آزمایشهاى سرى سالمونلا، بر و سلا - پژوهه آدرسالکنین شهرستان رودسر (کتابه بخزر) ۱۳۹۰-۵۰

نام شهر	نام آزمایش	A		B		C		T		Ab		P ₁₉		P ₂		P _K	
		نمونه	نیت	نمونه	نیت	نمونه	نیت	نمونه	نیت								
کل	نمونه	۳۴۸	%	۲۲	%	۱	%	۳۸۰	%	۲۸	%	۲	%	۳۸۰	%	۳۸۰	%
	نیت	۲۲	%	۱	%	۱	%	۳۸۰	%	۳	%	۱	%	۳۸۰	%	۳	%
کل	نمونه	۴۸	%	۴۸	%	۴۸	%	۴۸	%	۴۸	%	۴۸	%	۴۸	%	۴۸	%
	نیت	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%
کل	نمونه	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%
	نیت	۲	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%
کل	نمونه	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%
	نیت	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%
کل	نمونه	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%
	نیت	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%
کل	نمونه	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%
	نیت	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%
کل	نمونه	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%
	نیت	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%
کل	نمونه	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%	۶۷	%
	نیت	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%	۰	%

تعیین میزان دقیق آلودگی در این گروه میسر نبوده است.
خلاصه :

بنفسطور تعیین آگلوتی نینهای که در اثر مصونیت با باکتریهای سالمونلا - بروسلا - پروتئ آ درآفراد یک منطقه فراهم میشود و نیز بررسی وضع اپیدمیولوژیک در شرایط زمانی و مکانی واحد و ارتباط آن با پیشرفت‌های بهداشتی کشور در طرح مشترک بررسی مسایل جمعیتی، اجتماعی و بهداشتی منطقه‌ای بطور نمو ن شهرستان رودسر در حوزه بحر خزر اتفاق‌شده است.

متناوب با وضع جنرفایائی خاص این ناحیه از سه منطقه کوهستانی، کوهپایه و دشت ساحلی در ۴۴ قریه تعداد ۱۶۷۶ نمونه سرم و دردوشه رامش و رودسر تعداد ۱۵۹ نمونه سرم مورد آزمایش قرار گرفته است.

آلودگی سالمونلاتیفی T (۲٪) در منطقه کوهستان بعلت عدم رعایت بهداشت و در شهرها و منطقه دشت بعلت تراکم جمعیت فراوان تر از سایر سالمونلاها است. سالمونلاپارا B (۹٪) نسبت به سالمونلاپارا A (۲٪) انتشار بیشتری داشته و هرچه از منطقه دشت و شهر بطرف منطقه کوهستان نزدیک تر شویم انتشار آنها محدودتر میگردد.

سالمونلاپارا C (۴٪) بندرت مشاهده میشود. بروسلا آبورتوس (۱۰/۵٪) و پروتئوسها به نسبت POXK (۹/۶٪) POX2 (۹/۴٪) و POX19 (۱۴٪) درسراست این شهرستان آلودگی یکنواختی پدید می‌آورند.

سپاسگزاری :

نگارندگان از آقای دکتر محمدعلی فقیه ریاست دانشکده بهداشت و مجری طرح بررسی نمونه بهداشتی و بیماریها در منطقه بحر خزر و بمناسبت راهنمایی‌های ذیقیمت ایشان سپاسگزارند. همچنین از آقایان دکتر کاوه ریاست و دکتر استر آبادی و دکتر هدایتی محققین ارزشنه انتستیتووارازی ایران و خانم دکتر انعامی رئیس بخش انتستیتوپاستورایران بخاطر کمکهای ارزشنه و اهداء سوشهای آتنی نیز که در بشمراندن این مطالعات سهم بسزائی داشته‌اند نهایت تشکر را دارند:

منطقه باشد. عوامل آتنی مشترک نیز گاهی دخالت دارد.

۶- همچنانکه در سایر بررسیها نیز نشان داده شده است

[۱۱۶۹] در $\frac{1}{3}$ موارد اسهالهای عیکربی بویشه در شیر خواران

و کودکان کمتر از ده سال عامه سالمونلا و در $\frac{1}{4}$ موارد آن پروتئوسها دخالت داشته‌اند که نیز آگلوتی نینهای پروتئوسی را با انواع آتنی آنها POX19 (۱۴٪) POX2 (۴٪) و POXK (۶٪) درسراست این منطقه بدست آورده‌ایم.

۷- بطوریکه از پژوهشها فوی بر می‌آید سالمونلاها در تمام سال فعالیت داشته‌اند ولی شدت بیشتری در فصول گرما نشان میدهند.

۸- بروسلاها تقریباً بطوریکنواخت در ساکنین این حوزه (۱۰٪) آلودگی بوجود آورده‌اند که بیشترین نسبت آن در منطقه کوهستان (منطقه دامداری شهرستان) و کمترین در حد آن در شهرها دیده میشود.

۹- رویه‌مرفه افراد منطقه کوهستانی بعلت فقدان بهداشت کافی آلودگی بیشتری از سایر مناطق شهرستان رودسر دارند و نین میزان آلودگی دشت را بعلت تراکم جمعیت و عدم رعایت بعضی مسایل بهداشتی که شاید نبودن آب لوله کشی و تماس بیشتر مردم با حیوانات اصلی از آن جمله میباشد دانست.

۱۰- در آمارهای فوق عبار آتنی کرهای سالمونلا - بروسلا - پروتئ آ تقریباً در ۸۰٪ موارد به نسبت $\frac{1}{25}$ تا $\frac{1}{40}$ و در ۱۵٪

موارد به نسبت $\frac{1}{50}$ تا $\frac{1}{100}$ و در ۵٪ موارد در حدود $\frac{1}{200}$

و بطور استثنائی تعداد عدودی از این نیزان بالاتر بوده است.

۱۱- افراد هردو جنس چه زن و چه مرد و کودکان و بزرگسالان و حتی سالمندان نیز آسیب این گروه‌های باکتریائی در امانت نیستند و بطور کلی در همه سنی موارد ابتلاء دیده میشود ولی کثیر آلودگی در سالین ۱۵-۴۴ در سالین ۱۵-۴۴ میزان آلودگی بیشتر دیده شده است که شاید بعلت فعالیت زیادتر مردان این سن و مشغله و تماس آنها در خارج از منزل و برای زنان سروکار و برشور دیشتر با مواد غذائی خام و آلوده میباشد.

۱۲- مقادیر این نیزان بعلت کمی افراد گروه سنی ۴-۰ سال و عشقکلات خون‌گیری آنها امکان تهیه تعداد کافی نمونه خون برای

References

مأخذ و مدارک :

- ۱- اشتری (فریده) ۱۳۴۵-۴۶: تعیین مقدار آگلوتی نین H و O سالمونلاعا در سرم افرادیکه از دو سال پیش سابقه تب مشکوک سالمونلوز نداشته و یا بسرضد آن مایه کوبی نشده باشند. پایان نامه دانشکده داروسازی تهران.

- ۲ - امینی (حیدر) و نیکولتی (بل) ۱۳۵۱ : نتایج ارزشیابی کارت تست چهت تشخیص سرولوژیک بیماری برؤسلوز در اصفهان در سال ۱۳۴۹ .۰۰ مجله دانشکده پزشکی تهران ۲۹۰ (۷) ۲۷۵-۲۷۹
- ۳ - پروز (پروین) ۱۳۴۸-۴۹ : آلودگی با سالمونلا در حیوانات و اهمیت بهداشتی آن . پایان نامه فوق لیسانس بهداشت عمومی (M.P.H.) در شرکت پاتوبیولوژی دانشکده بهداشت تهران شماره ۱۲۹ .
- ۴ - روحانی (سوسن) ۱۳۴۵ : همه گیری شناسی حصبه در تهران و حومه ظرف پنج سال اخیر . پایان نامه دانشکده داروسازی تهران . شماره ۱۴۱۲ .
- ۵ - سعادتزاده (حسین) ۱۳۴۴ : بررسی درباره تب مالت در ایران و درمان جدید آن . پایان نامه دانشکده پزشکی تهران . شماره ۲۰۹۵ .
- ۶ - سعادتزاده (حسین) ۱۳۴۵ : اثر مایدکوبی و بادرپیدایش آگلوتین خدبروسلا . مجله دانشکده پزشکی تهران (۱۰) ۲۳-۸۷۶-۸۸۰ .
- ۷ - سیار (سیدنصراله) ۱۳۲۹-۳۰ : موارد ابتلا به تیفوئید و پارا-تیفوئید ها بیندازوا کسیناسیون . پایان نامه دانشکده پزشکی تهران . شماره ۱۲۲۶ .
- ۸ - شیمی (احمد) ۱۳۳۹ : سالمونلوز در ایران . نهادین کیگر پزشکی ایران-رامسر . نشریه اداره اطلاعات و خدمات اجتماعی املاک و مستغلات پهلوی . صفحه ۲۳۰-۲۲۳ .
- ۹ - کوشکی (اسداله) ۱۳۳۱-۳۲ : تعیین مقدار آگلوتین نین ضد حصبه در اشخاص سالم . پایان نامه دانشکده پزشکی تهران . شماره ۱۷۳۲ .
- ۱۰ - کیا (محمد تقی) ۱۳۴۶ : تشخیص و درمان کولیتهای واپسته به پروتئوسها . مجله دانشکده پزشکی تهران ۲۲ (۶) ۵۹۷-۵۹۱ .
- ۱۱ - مرتضوی (کاظم) ۱۳۴۰-۴۱ : بررسی اسهالهای فصلی . پایان نامه دانشکده داروسازی تهران شماره ۹۸۹ .
- ۱۲ - مژدهی (نصراله) و معین (محمود) ۱۳۴۱ : تب مالت در تهران بررسی ۷۴ مورد بیماری . مجله طب عمومی تهران ۲ ۱۸۳-۱۸۹ .
- ۱۳ - میمندی نژاد (محمد حسین) ۱۳۴۰ : سالمونلاغا . انتشارات دانشگاه تهران . شماره ۶۷۰ ، صفحه ۸۳-۱۴۳ .

14 . Alton,G.C.et al. (1967) : Laboratory techniques in Brucellosis .

WHO Monograph Series No. 55 .

15 . Handjani, A.M., Eghitedari, A., Kohout, E. and Nejatheim, M. (1971) :

Paratyphoid fever simulating Malaria. Pahlavi Med. J. 2 (2) , 383-391.

16. Jawetz, E., Melnick, J.L., Adelberg, E.A. (1972). Agglutination

reactions. Rev. Med. Mic. 10th edit. Maruzen Asian Edition, Japan 12: 144

17. LeMinor, L. (1972) .Le diagnostic de Laboratoire des Enterobacteriaces.

3e edit. Edt. Tourelle Paris 11 : 153 .

18. Razi, N. and Roohie, P. (1971) : Salmonella Septicemia in new-born infants. Pahlavi Med. J. 2 (2) , 415- 421 .

19 . Mohadjer, S. and Badalian, K. (1969) : Studies of diarrheal disease in Iran. J. Trop. Med. Hyg. 72:265.

20. Saadatezadeh, H. et al. (1973) : Bacterial agglutination tests . Clinical serology. Publ. of Medical Faculty, Teheran, PP 17-30.

21. Sotoodeh, S.N. (1963) : Le brucellose dans la region d'Isfahan,

Rev. Med. Moyen orient 20:4.

22. William, E. (1973): Brucellosis. Br. Med. J. I 3 (31): 791.